

Kulttuurihyvinvointia kirjastosta

Täyttä kultaa –koulutuspäivät 5.5.2023, Turku

Pia Kontio

vt. kirjastopäällikkö

Mikkelin seutukirjasto

MIKKELI

Mikkelin
seutukirjasto

Laki yleisistä
kirjastoista
29.12.2016/1492,
kulttuuri mainittu

2 §

Lain tavoite

Tämän lain tavoitteena on edistää:

- 1) väestön yhdenvertaisia mahdollisuuksia sivistykseen ja kulttuuriin;
- 2) tiedon saatavuutta ja käyttöä;
- 3) lukemiskulttuuria ja monipuolista lukutaitoa;
- 4) mahdollisuuksia elinikäiseen oppimiseen ja osaamisen kehittämiseen;
- 5) aktiivista kansalaisuutta, demokratiaa ja sananvapautta.

Tavoitteen toteuttamisessa lähtökohtina ovat yhteisöllisyys, moniarvoisuus ja kulttuurinen moninaisuus.

Laki yleisistä
kirjastoista
29.12.2016/1492,
kulttuuri mainittu

6 §

Yleisen kirjaston tehtävät

Yleisen kirjaston tehtävänä on:

- 1) tarjota pääsy aineistoihin, tietoon ja kulttuurisisältöihin;
- 2) ylläpitää monipuolista ja uudistuvaa kokoelmaa;
- 3) edistää lukemista ja kirjallisuutta;
- 4) tarjota tietopalvelua, ohjausta ja tukea tiedon hankintaan ja käyttöön sekä monipuoliseen lukutaitoon;
- 5) tarjota tiloja oppimiseen, harrastamiseen, työskentelyyn ja kansalaistoimintaan;
- 6) edistää yhteiskunnallista ja kulttuurista vuoropuhelua.

Hyvinvointi mainittu?

- Laissa yleisistä kirjastoista ei puhuta (kulttuuri)hyvinvoinnista
- Vrt. Laki kuntien kulttuuritoiminnasta 166/2019, 2§: ”Tämän lain tavoitteena on [...] vahvistaa väestön **hyvinvointia ja terveyttä** sekä osallisuutta ja yhteisöllisyyttä kulttuurin ja taiteen keinoin.”
- Toki hyvinvoinnin edistäminen on kirjastojen tehtävissä mm. kuntalain ja kuntien strategioiden kautta

Kulttuurihyvinvointi

Kulttuurihyvinvointi on laaja-alainen sateenvarjokäsite, jolla tarkoitetaan

- 1) taiteen ja kulttuurin yhteyttä ihmisen koettuun hyvinvointiin
- 2) yhteisöllistä ja sektorirajat ylittävää toimintaa taiteen, kulttuurin ja hyvinvoinnin yhdyspinnoilla
- 3) ilmiötä, jossa kulttuuri ja taide välittävät tai kantavat hyvinvointiin liittyviä merkityksiä.

Kulttuurihyvinvoinnin toteutumisen edellytyksenä on **henkilökohtainen taidesuhde** = yksilön elämän aikana kehittyvä suhde taiteeseen ja kulttuuriin.

(Kippo ym. 2023, 15.)

Miten kirjastot tukevat kulttuurihyvinvointia ja henkilökohtaisen taidesuhteen kehittymistä?

Esimerkiksi tarjoamalla maksutta

- Aineistoja: kirjallisuutta, musiikkia ja elokuvia, nuotteja, taidevälineitä, soittimia jne.
- Kulttuuritapahtumia, pääsylippuja konsertteihin, teatteriin jne.
- Ohjattua toimintaa: lukupiirit, satutuokiot, elokuvakerhot jne.
- Tiloja omaehtoiselle toiminnalle: harrastuspiirit, oman taidenäyttelyn, konsertin tai muun esityksen järjestäminen jne.

Kulttuurihyvinvointi- toiminta

Kulttuurihyvinvointitoiminta on

- 1) taide- ja kulttuuriperusteista toimintaa, jonka tavoitteena on edistää yksilön tai yhteisöjen terveyttä ja kokonaisvaltaista hyvinvointia
- 2) palvelua, jota eri ammattiryhmät voivat tuottaa laaja-alaisesti ja monikanavaisesti.

Kulttuurihyvinvointitoiminta eroaa yleisemmästä kulttuuri- ja taide-toiminnasta siten, että siinä on **selkeä, julki lausuttu hyvinvointitavoite tai -palvelulupaus.**

(Kippo ym. 2023, 15.)

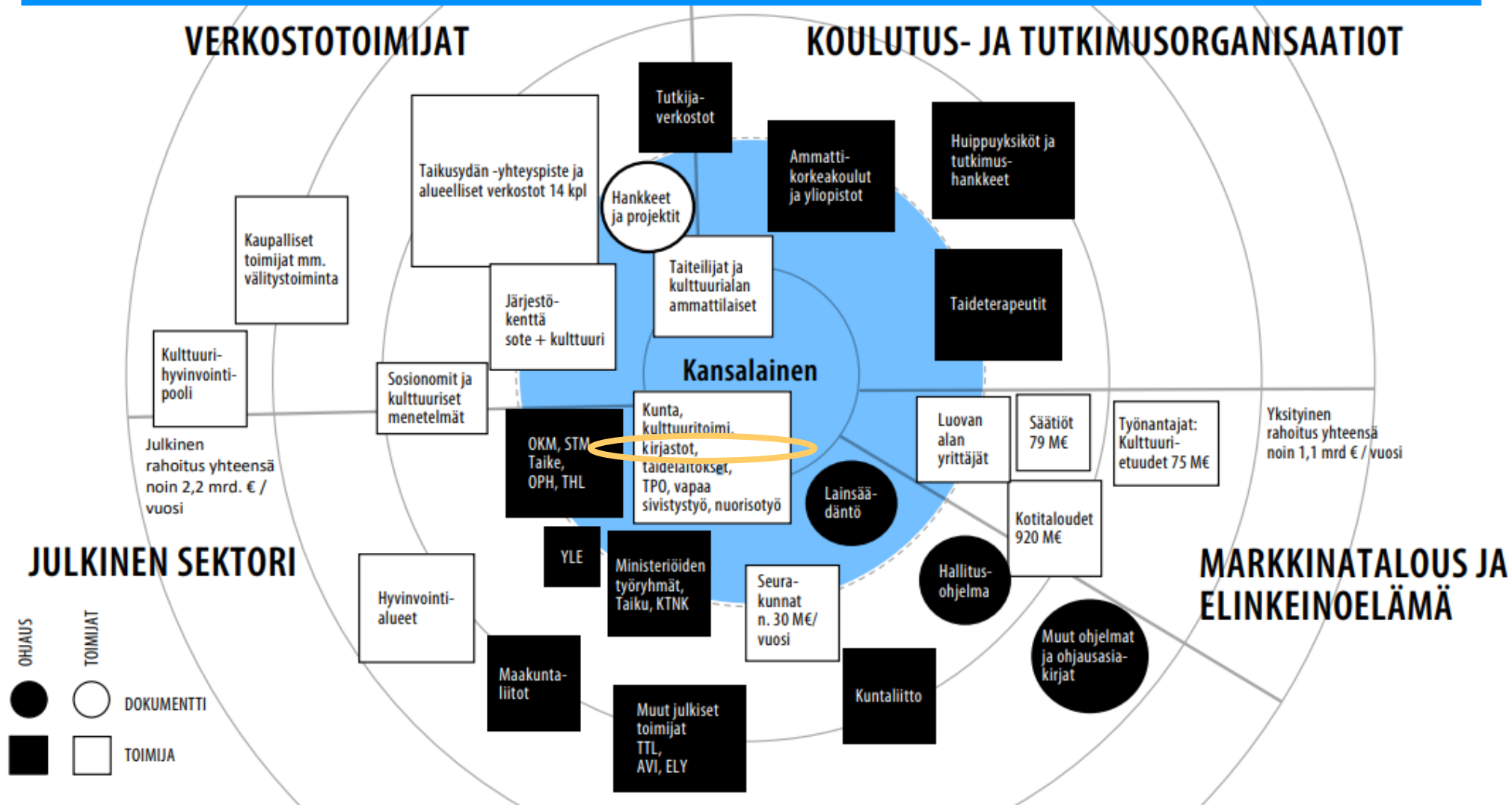
Onko kirjasto kulttuurihyvinvointi- toimija?

Kulttuuri- ja taidetoiminta ei siis automaattisesti tarkoita kulttuurihyvinvointitoimintaa, vaikka sillä olisikin positiivisia vaikutuksia hyvinvointiin.

- Kulttuurihyvinvointitoiminnalla on hyvinvointitavoite tai -palvelulupaus.
- Kulttuurihyvinvointipalvelut ovat asiakas- ja tarvelähtöisiä (Taikusydän; Kippo ym. 2023).

-> Onko asetettu tavoitteeksi kirjastojen toiminnassa?

KULTTUURIHYVINVOINNIN TOIMIJAYMPÄRISTÖ

(Backman ym. 2023, 17.)

Pia Kontio - Täyttä kultaa -koulutuspäivät 5.5.2023

Pohdintaa kirjastoista ja kulttuurihyvinvoinnista

- Kulttuurihyvinvointi ei liene kirjastoalalla vielä kattavasti tunnettu käsite
- Kirjastoissa voi olla kulttuurihyvinvointitoimintaa, jota ei välttämättä mielletä sellaisena (esim. Mieli-ikä –runopiirit)
- Osaamispotentiaalia ja mahdollisuuksia voisi löytyä enempi kuin nyt käytössä

Pohdintaa kirjastoista ja kulttuurihyvinvoinnista

Tarvittaisiin lisää:

- kirjaston kulttuurihyvinvointitoiminnan tavoitteiden ja mittareiden määrittämistä – esim. kävijämäärät eivät mittaa koettua hyvinvointia (vrt. Timonen ym. 2022)
- kirjastoammatillisuuden uudelleenmäärittelyä ja –sanoittamista
- esim. kirjallisuuden sisältöosaamisen suuntaamista palvelemaan kulttuurihyvinvointitoiminnan tavoitteita
- täydennyskoulutusta
- resursseja
- yhteistyökumppaneita
- yhteiskehittämistä

Lähteet

Backman, J., Hyssälä, L., Kivelä, A., Norppa, L. Virta, S. & Vuolasto, J. 2023. Kulttuurin ja liikunnan hyvinvointivaikutukset osaksi päätöksenteko- ja ohjausjärjestelmää. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2023:16. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-959-2>

Kippo, S., Koivisto, T-A., Mäki-Opas, T., Lehikoinen, K., Lehtimäki, A-V., Lavikainen, P., Turtiainen, M., & Martikainen, J. 2023. Kulttuurihyvinvointitoiminnan taloudellinen arviointi. Arviointimenetelmien jatkokehitystarpeet Suomessa. Valtioneuvoston tutkimus- ja selvitystoiminnan julkaisusarja 2023:26. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-361-6>

Laki kuntien kulttuuritoiminnasta 166/2019.

Laki yleisistä kirjastoista 29.12.2016/1492.

Taikusydän. <https://taikusydan.turkuamk.fi/>

Timonen, V-P., Rotko, T. & Kauppinen, T. 2022. Kulttuurihyvinvointi – vaikutusten mittaaminen hyvinvoinnin osoittajana. THL. Työpaperi 10/2022. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-343-839-2>

pia.kontio@sivistys.mikkeli.fi

Puh. 044 794 2460

A pair of glasses with dark frames and clear lenses is resting on an open book. The book is lying on a blue fabric surface. The scene is lit with soft, natural light, creating a calm and intellectual atmosphere. The glasses are positioned diagonally across the frame, with one lens resting on the book's page and the other slightly above it. The book's pages are visible, showing some text, though it is out of focus. The blue fabric has a subtle texture and is also slightly out of focus, emphasizing the glasses and the book as the main subjects.

KULTTUURIHYVINVOINTIA KIRJASTOSTA - NÄKÖKULMANA HAKEUTUVAT SENIORIPALVELUT

ANNA HEIKKINEN, ESKO-TYÖRYHMÄ

KULTTUURIHYVINVOINTI -TOIMINTA

- Taide- tai kulttuuriperusteinen toiminta tai palvelu, jonka **tavoitteena on edistää yksilön tai yhteisön hyvinvointia**
- Kirjaston kulttuurihyvinvointitoiminnalla tai –palvelulla **tavoitellaan hyvinvoinnin lisääntymistä tai vahvistumista**

”MITÄ LISÄTÄÄN, VAHVISTETAAN, EDISTETÄÄN?”

KOTONA ASUVA – HOIVAKODISSA ASUVA?

PALVELUN TARVE?

- Tietoa saatavilla
- Tukea tiedonhaussa
- Tuetaan osallistumisessa

LUKEMISEN EDISTÄMINEN?

- Lukuharrastuksen jatkuminen, lukevan elämäntavan mahdollistaminen
- Saavutettavuus, yhdenvertaisuus
- Lukemisen hyvinvointivaikutukset (rentoutuminen, uppoutuminen...)
- Yksilön omaa tekemistä

HYVINVOINTI?

- Kirjallisuuden ja lukemisen inklusiivisuus: "osaan, pystyn, ja olen tervetullut sellaisena kuin olen"
- Kirjallisuus ja lukeminen reittinä osallisuuteen, merkityksellisyyteen, toimijuuteen
- Yhteisöllinen toiminta

HYVINVOINTIIN LIITTYVÄ TARVE?

ASIAKAS - OMAN ARKENSA ASIAANTUNTIJA

- Seniori-ikä elämänvaiheena
- Fyysiset rajoitteet, hidastuminen, luopuminen...
- Voimavarat, vahvuudet
- Toimijuus!
- Mahdollisuus vaikuttaa itselle tärkeisiin asioihin
- Kotihoidon asiakkaina oleva ikäpolvi ei ole tottunut esittämään toiveita?

LÄHEISET

- Huoli
(yksinasuvasta)läheisestä?

SOTE- / JÄRJESTÖKUMPPANI

- Kirjallisuus ja (jaettu) lukeminen osana yksilöllistä hoivaa ja yhteisö- / viriketoimintaa
- Yhteistyökumppaneiden tavoitteiden tukeminen
- Yhteistyökumppanit "lukemisen" mahdollistajina

”KOKOAN SUUREMPI KIRJAKASSI”

- Kirjasto auttaa "kuulumaan" omaan elämään, yhteisöön, yhteiskuntaan
- Oman arjen mielekkyys ja merkityksellisyys
- Mahdollisuus valita. Mahdollisuus vaikuttaa itselle tärkeisiin asioihin, arkeen
- Kokemus siitä, että minua autetaan
- Nähdyksi ja kuulluksi tuleminen
- **Kohtaaminen** ihmisenä (ei iän, sairauden tai diagnoosin kautta)
- **Vuorovaikutus**: kirjan kanssa, kotipalvelun kanssa, "lukemisen" yhteisöllisyys, jakaminen
- Omien kokemusten ja kirjallisuuden yhdistely: ote eletystä elämästä, muistelu, jäsentäminen

TAVOITTEENA: KOETTU HYVINVOINTI. MITEN?

- **LÄHTÖKOHTA:** taide ja kulttuuri koskettaa, herättää mielessä ja kehossa tunteita; mielihyvä / ristiriita.
- **Ei täsmälääke**, oma taide-/kulttuurisuhde ja aiemmat kokemukset vaikuttavat
- Ihmisen tarve tuntea itsensä ja kuuluvansa, ei ikärajaa.

TYÖTAPA, ASENNE JA ARVOPOHJA

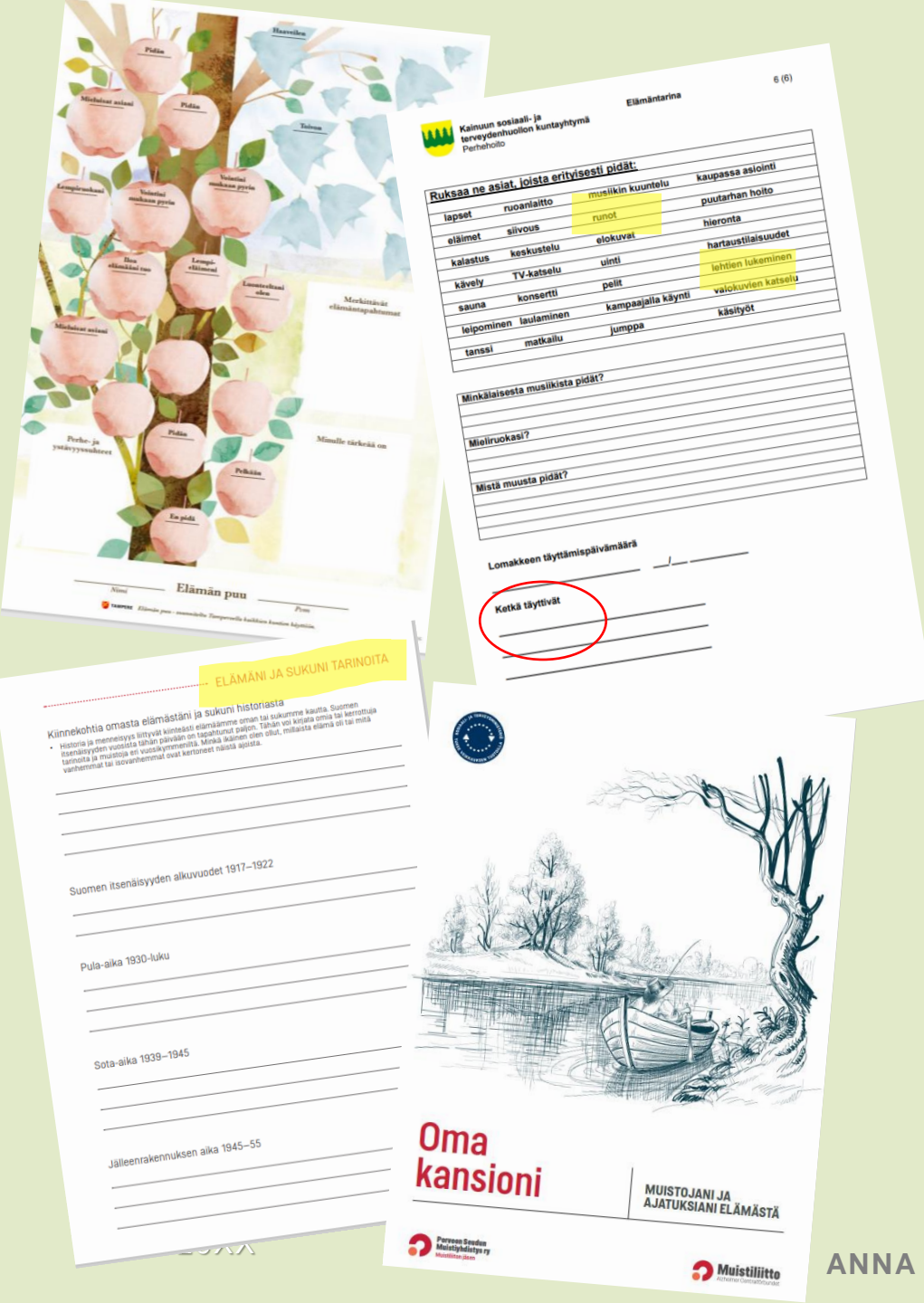
- Oman taiteenlajimme, **kirjallisuuden**, tuntemus --> suuntaaminen
- Asiakkaan arjesta nouseva tarve <-- --> lukutoive?
- Moninaisuus, ~~stereotyyppiset käsitykset vanhuudesta~~
- **OSAAMINEN: Taito ja rohkeus kohdata** asiakas kokonaisvaltaisesti hänen arjestaan ja elämäntilanteesta käsin (ilo, suru, toive, turhautuminen...)
- Kirjastoammattilaisen **oma lukijuus** arvokas "työväline"
- **Tekemisessä painottuu** tasa-arvoinen kohtaaminen, dialoginen vuorovaikutus, aktiivisen toimijuuden vahvistaminen, kuulumisen tunteen ja merkityksellisyyden luominen. *** **Fokus kokemuksessa** ***

POHDITTAVAKSI: HOIVAPALVELUIDEN "ELÄMÄNPUU" -LOMAKKEET

- Asiakas ja omahoitaja täyttävät yhdessä, tutustuminen
- **Toiveet ja haaveet --> esim. etenevää muistisairautta sairastavan asiakkaan hoitaminen omien toiveiden mukaisesti**
- **Elämänpuuhun laitettavat asiat ovat hyvin konkreettisia: mistä pidän, mistä haaveilen, mistä en pidä ja mitä pelkään.**
- **Hoitajien on helpompi ymmärtää asiakasta ja suunnitella hoitoa.**
- Tärkeä osa **asiakkaan kuntoutus- ja kulttuurisuunnitelmaa.**

Elämän puu tuo näkyväksi kotihoidon asiakkaan toiveet ja haaveet | Turku.fi

1. Miten lukeminen / kirjallisuus mukana lomakkeissa?
2. Kuka saa käyttää?
3. Auttaisiko "toiveet ja haaveet" myös lukusuositelussa?

KIITOS!

Anna Heikkinen anna.heikkinen@lappeenranta.fi 040-541 3188

Pia Kontio pia.kontio@sivistys.mikkeli.fi 044-794 2460